

10101100000101010101010101010
000111000111010110101100110

NEW ADDICTIONS

OD DOPALACZY
DO PORTALI SPOŁECZNOŚCIOWYCH

Praca zbiorowa pod redakcją:
Doroty Nowalskiej-Kapuścik

011110100010010101
101010011101010100
110101000011110101
010011111101011000
111101011010101000

New Addictions

— od dopalaczy do portali społecznościowych

Praca zbiorowa pod redakcją Doroty Nowalskiej-Kapuścik

© Copyright by

Olgierd Abramski, Bogumiła Bobik, Sławomir Kania, Grzegorz Libor,
Sandra Lubartowicz, Anna Majewska, Ewa Michałkiewicz, Ewa Milczarek,
Anna Myłokosta, Dorota Nowalska-Kapuścik, Marta Putyra, Magdalena
Sodzwiczna, Zofia Trzeszkowska-Nowak & e-bookowo 2016

Recenzja książki: dr Mateusz Warchał,
Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa
im. rtm. W. Pileckiego w Oświęcimiu

Grafika na okładce: shutterstock
Projekt okładki:
e-bookowo

ISBN e-book 978-83-7859-678-3

Wydawca: Wydawnictwo internetowe e-bookowo
www.e-bookowo.pl
Kontakt: wydawnictwo@e-bookowo.pl

Wszelkie prawa zastrzeżone.
Kopiowanie, rozpowszechnianie części lub całości
bez zgody wydawcy zabronione
Wydanie I 2016

Spis treści

Wstęp	7
Ewa Michałkiewicz Działalność organizacji międzynarodowych oraz prawne rozwiązania krajowe w ramach zwalczania handlu substancjami odurzającymi i psychotropowymi	11
Ewa Milczarek Rozwój współpracy międzynarodowej w zakresie polityki antynarkotykowej na podstawie działalności Międzyrządowej Grupy ds. Współpracy na rzecz Zwalczania Nadużywania Narkotyków i Nielegalnego Handlu Narkotykami	47
Anna Mylokosta Implementacja Konwencji Narodów Zjednoczonych o zwalczaniu nielegalnego obrotu środkami odurzającymi i substancjami psychotropowymi w Polsce	73
Marta Putyra Prawne formy walki z dopalaczami realizowane przez inspekcję sanitarną	89
Olgiert Abramski Wybrane zagadnienia ochrony małoletnich przed uzależnieniami w polityce państwa polskiego na przełomie XX i XXI wieku	119
Anna Majewska Rola i zadania pracownika socjalnego wobec problemu nowych uzależnień wśród dzieci i młodzieży	177
Sandra Lubartowicz Zakupoholizm – próba ustalenia granicy pomiędzy normą a patologią	193

Dorota Nowalska-Kapuścik	
Uzależnienie od energii elektrycznej.	
Krytyczna infrastruktura w rozważaniach konsumentów	207
Zofia Trzeszkowska-Nowak	
Dopalacze bez litości.	
Analiza konsumpcji dopalaczy w Polsce i na arenie międzynarodowej	225
Stawomir Kania	
Cyberuzależnienia i ich profilaktyka pedagogiczna	239
Magdalena Sodzawiczna	
W zdrowym ciele chory duch.	
Kiedy aktywność fizyczna i zdrowe odżywianie stają się obsesją	259
Bogumiła Bobik	
Analiza społecznych i behawioralnych zagrożeń młodzieży	
na terenach dezindustrialnych	
(na przykładzie bytomskich dzielnic Bobrka i Karbia)	285
Grzegorz Libor	
Świat globalnych uzależnień – przykład Walii	305

Wstęp

Jeszcze kilka, kilkanaście lat temu hasło „uzależnienie” kojarzyło się najczęściej z chorobą alkoholową lub narkomanią. Dziś problem uzależnień zatacza coraz szersze kręgi; zmienia się nie tylko jego zakres, ale i skala. Epidemiolog Włodzimierz Janiszewski, podejmując próbę sklasyfikowania i uporządkowania omawianego problemu, wskazał na występowanie ponad 50 nowych uzależnień. U genezy tworzenia się nałogów współczesnej generacji leży najczęściej postęp technologiczny, konsumpcyjny styl życia oraz specyfika cywilizacji, oferująca nie tylko dostęp do nowych mediów (Internet), ale i konieczność przededefiniowania charakteru jakości i ilości kontaktów społecznych oraz rodzinnych. Implikacja powyższego owocuje pojawieniem się całej gamy uzależnień określanych mianem uzależnień behawioralnych, w których obserwujemy występowanie takich samych procesów obronnych, jakich doświadczamy w przypadku uzależnień od substancji chemicznych. Produkowane na potrzeby poszczególnych nałogów mechanizmy iluzji i zaprzeczeń utrzymują jednostkę w przekonaniu możliwości poradzenia sobie z narastającym problemem; tymczasem wywoływana w ten sposób spirala działań wymusza na niej konieczność stałego stymulowania układu nagrody.

Celem niniejszej publikacji jest holistyczna analiza sposobów postrzegania współczesnych uzależnień, stanowiąca przyczynek do podjęcia szeroko zakrojonej dyskusji na temat rozpoznawania i leczenia osób uzależnionych oraz współuzależnionych.

Do udziału w projekcie zaproszono nie tylko osoby naukowo zainteresowane omawianymi aspektami dzisiejszych nałogów, ale także praktyków – psychologów, lekarzy oraz pracowników socjalnych. Owocem podjętej inicjatywy jest niniejsza książka, której

tytuł: „New Addictions – od dopalaczy do portali społecznościowych” stanowi zapowiedź wielotorowych rozważań i wymiany opinii. Uporządkowanie tematyczne materiału pozwoliło na wyodrębnienie kilku zakresów prowadzonych rozważań: 1. Część pierwsza – uzależnienia w perspektywie międzynarodowej – rozwiązania prawne i instytucjonalne; 2. Część druga – polityka społeczna wobec kwestii uzależnienia; 3. Część trzecia – Uzależnienie jako problem społeczny i kulturowy. Metody przeciwdziałania. 4. Część czwarta – Praktyczny wymiar radzenia sobie z problem uzależnienia – casestudies.

Książkę, a zatem część poświęconą uwarunkowaniom prawnym, otwiera tekst **Ewy Michalkiewicz**, obrazujący zmagania organizacji międzynarodowych i poszczególnych państw, skupionych na problemie narkomanii oraz handlu substancjami odurzającymi i psychotropowymi. Autorka, powołując się na przykład aktów organizacji Narodów Zjednoczonych, instytucji, programów Unii Europejskiej oraz Polski, akcentuje najważniejsze regulacje prawne umożliwiające podjęcie walki z narkomanią, wskazując jednocześnie, że pomimo aktywnych działań w zakresie usprawnienia aktów prawnych, wciąż rezultaty podejmowanych interwencji są niewystarczające. Na konieczność wypracowania skutecznych zasad współpracy międzynarodowej w ramach redukcji handlu narkotykami zwróciła uwagę także **Ewa Milczarek**, słusznie wskazując, że problem ten jest właściwy każdemu państwu; w każdym bowiem działa sieć wytwórców, przewoźników, dostawców, a nade wszystko, użytkowników używek. Za kontynuację powyższych rozważań można uznać tekst **Anny Mylokosty**, która koncentruje się na procesie wdrażania postanowień prawnych wynikających z założeń przyjętych przez Konwencję Narodów Zjednoczonych w Polsce. Prawny aspekt walki z dopalaczami znajdziemy także w tekście **Marty Putyry**, skupiającym się na metodach działań wypracowanych przez insercję sanitarną.

W drugiej części publikacji znajdziemy tekst **Olgierda Abramskiego** poświęcony próbom zidentyfikowania najważniejszych działań stosowanych przez państwo polskie na przełomie XX i XXI wieku, realizowanych w ramach idei zwalczania uzależnień wśród dzieci i młodzieży. Autor pochyła się nad koniecznością zwrócenia uwagi na nadmiernym eksploatowaniu tradycyjnych metod i środków stosowanych wobec małoletnich, koncentrujących się nade wszystko na karaniu, a nie leczeniu uzależnionych. Zwraca uwagę na brak wypracowanych narzędzi adekwatnych do nowych form uzależnień, nie stroniąc jednocześnie od zakreślenia odważnej oceny efektywności prowadzonej w tym zakresie polityki państwa. Celem kolejnego artykułu było nakreślenie roli i zadań, podejmowanych przez pracowników socjalnych w ramach walki z uzależnieniami nieletnich. **Anna Majewska**, jako czynny przedstawiciel wskazanego zawodu, w sposób szczególny akcentuje konieczność aktywizacji środowiska wokół wypracowania skutecznego schematu postępowania instytucji pomocowych ukierunkowanych na uzależnienia behawioralne.

Wstępem do rozpoczęcia rozważań o społecznym i kulturowym kontekście uzależnień jest tekst **Sandry Lubartowicz**, wprowadzający w tematykę jednego z bardziej rozpowszechnionych nałogów współczesnych czasów – zakupoholizmu. Autorka podkreśla, że masowość zjawiska zdaje się być czynnikiem spowalniającym akcję popularyzowania wiedzy i świadomości o konsekwencjach tego obsesyjno-kompulsywnego zaburzenia. Zagrożenie wynikające z transmisji wartości konsumpcyjnych dostrzega także **Dorota Nowalska-Kapuścik**. Swoje przemyślenia o kolidacjach występujących pomiędzy człowiekiem a eksploatowaną w ramach przestrzeni konsumpcyjnej energii elektrycznej zawarła w tekście: „Uzależnienie od energii elektrycznej. Krytyczna infrastruktura w rozważaniach konsumentów”. Analizą konsumpcji

dopalaczy w Polsce i na arenie międzynarodowej zajęła się **Zofia Trzeszkowska-Nowak**, która nie tylko prezentuje wyniki badań przeprowadzonych na grupie młodzieży w Polsce na temat znajomości i zażywania narkotyków (w tym dopalaczy), ale także nawiązuje do działań profilaktycznych, które winno się wprowadzać, by uporać się ze sprzedażą substancji psychoaktywnych. W obszar współczesnych uzależnień behawioralnych oscylujących wokół nowego, zindywidualizowanego medium – Internetu – wprowadza nas **Sławomir Kania**. W swym artykule nie tylko przybliży takie pojęcia jak: infoholizm czy fonoholizm, ale podejmuje wyzwanie w postaci sformułowania wskazań profilaktycznych niezbędnych do wdrażania w środowisku szkolnym i rodzinnym w ramach zapobiegania negatywnym skutkom cyberuzależnienia. Tymczasem **Magdalena Sodzawiczna** zastanawia się, gdzie przebiega granica pomiędzy aktywnością fizyczną i zdrowym odżywianiem wpisującym się w nurt konsumpcji zrównoważonej a obsesją.

Pytanie o skutki wynikające z przeobrażeń społecznych przekładające się na zakres i rodzaj uzależnień wśród młodzieży stawia **Bogumiła Bobik**. W artykule prezentuje ona wyniki badań ankietowych przeprowadzonych w 2015 roku w szkołach gimnazjalnych dwóch wybranych dzielnic przemysłowych Bytomia – Bobrka i Karbia. Książkę zamyka artykuł **Grzegorza Libora**, którego celem było zaprezentowanie kwestii złożoności współczesnych uzależnień na przykładzie Walii. Autor postrzega Walię jako region egzystujący w ścisłej relacji pomiędzy centrum a peryferiami, co przekłada się na występowanie różnorodnych zależności zarówno o charakterze społecznym, jak i kulturowym, politycznym i ekonomicznym.